

מערך שיעור לשיר "יש לי ציפור קטנה בלב", יגאל בשן

מועד חורף תשפ"ז – שאלון 014386

ערכה, ג'קלין זריק

מטרות השיעור

1. לזהות רגשות מרכזיים בשיר.
2. להבין את משמעות הדימוי "ציפור קטנה בלב"
3. לנתח את הקשר בין המילים לבין התחושות שהשיר יוצר.
4. לזהות אמצעים אומנותיים בשיר.
5. לקשר בין המסר של השיר לעולמם האישי

מהלך השיעור

1. פתיחה:

נפתח את השיעור בשאלה למחשבה ושיתוף:

האם קרה לכם פעם שהרגשתם שיש לכם "קול פנימי" או תחושה בלב שגורמת לכם לחייך פתאום, גם סתם כך ביום רגיל? מה מעורר אצלכם את התחושה הזו?

2. שמש אסוציאציות: הציפור

נכתוב את המילה **ציפור** במרכז הלוח ונבקש מהתלמידים להגיד מה המילה הזו מעוררת בהם? מה הציפור מסמלת לדעתם?

רעיונות לתשובות

- **חופש / מעוף:** היכולת להגיע לכל מקום.
- **שבריריות:** יצור קטן שצריך להגן עליו.
- **שירה / מנגינה:** ציוץ הציפורים בבוקר.
- **נדודים:** תנועה בין עונות (סתיו ואביב).
- **קלילות:** נוצות, משקל קל.

לאחר מכן נשמע את השיר - <https://www.youtube.com/watch?v=oZeRozC4eDE>

3. ניתוח השיר

יש לי ציפור קטנה בלב / יגאל בשן

א. מבנה השיר:

- **בתים:** השיר מורכב משלושה בתים ארוכים (כל בית מחולק לשני חלקים).
- **פזמון חוזר:** מופיע לאחר כל בית ומדגיש את הדימוי המרכזי.

ב. ניתוח הבתים בשיר:

בית א': הציפור כיוצרת מוזיקה ורגש. היא אחראית על הזיכרונות והאהבות. היא "פותרת לשירים את כל החלומות" – כלומר, היא הופכת את השאיפות הפנימיות למשהו ממשי.

"סתיו ואביב" - סמלים את מחזור החיים:

סתיו = עצב, סיום

אביב = התחדשות ותקווה

"אהבות קטנות" - מדגישות שרגעים קטנים בחיים יכולים להיות משמעותיים מאוד.

בית ב': הציפור כזיכרון ונחמה. היא זוכרת גם כאב וגם רגעים יפים מהילדות. היא זו שנותנת לדובר שלווה ואפילו מוגדרת כ"טעם החיים".

"של בית חם ובן אוהב ושל קטעי ילדות יפים" – הבית החם מעורר רגשות של ביטחון, אהבה, געגוע " והיא אוספת בי שנים" - הציפור שומרת בתוכה זיכרונות יפים, וחוויות מהחיים

בית ג': הציפור כתקווה. כאן היא הופכת למגן מפני אכזבות. התיאור "לבנת כנף" מרמז על יונה - הלבן מסמל: טוהר, משהו נקי וחופשי.

" והיא אולי כל התקוות והיא תשובה לאכזבות" – מעורר רגש של תקווה, נחמה ואמונה. גם ברגעים הקשים יש באדם כוח פנימי שמחזיק אותו .

"והיא יושבת על ענף בין מיתרי לבי" – הלב מתואר ככלי נגינה עם מיתרים, הציפור יושבת עליו ויוצרת את המנגינה של הרגשות הדימוי הוא עדין שמחבר את הלב למוזיקה והרגש.

- **הפזמון השיר:**

"יש לי בלב ציפור קטנה
עם שתי גומות ומנגינה"

- הציפור מקבלת תכונות אנושיות.
- "שתי גומות" יוצרות תחושת חום וחיוך.
- "מנגינה" מסמלת שמחה פנימית ורגש.
- הפזמון החוזר מדגיש שהרגש הפנימי מלווה את האדם תמיד.

ג. אמצעים אומנותיים:

- מטאפורה (דימוי מרכזי): הציפור היא לא באמת ציפור חיה, אלא משל לנפש, ליצירתיות או למצפון של האדם.
- האנשה: הציפור "פותרת חלומות", "זוכרת", "אוספת שנים". מיוחסות לה תכונות אנושיות של חשיבה וזיכרון.
- ניגודים: סתיו מול אביב, כאב מול שלווה, אכזבות מול תקוות. הציפור נמצאת שם כדי לאזן בין הניגודים.

4. אוצר מילים: מילים נרדפות

מילה מהשיר	מילה נרדפת / פירוש
מזמורים	שירים, תפילות
עלמות	נערות, בחורות צעירות
שלו	רגוע, שקט
אכזבות	מפח נפש, תסכולים

לבנת כנף	לבנה, צחורה
----------	-------------

1. המסר של השיר

לכל אדם יש עולם פנימי שמורכב מזיכרונות, כאבים, חלומות ותקוות.
גם בתקופות של אכזבה — נשאר בתוכנו קול קטן של תקווה, אהבה ושמחת חיים.

2. פעילות כיתתית:

אפשרות 1 – כתיבה אישית

כתבו: "אם הייתה לכם ציפור בלב — מה היא הייתה מספרת עליכם?"
- חלקו את כיתה לקבוצות של 3-4 תלמידים וכל תלמיד יביע את מה שכתב.
אפשרות אחרת – הצגה אישית מול הכיתה.

אפשרות 2 – יצירה

ציירו וצבעו את "הציפור שבלב שלכם" והוסיפו סביבה:

- רגשות
- חלומות
- זיכרונות

הסבירו מדוע בחרתם בזיכרונות אלו, מדוע השתמשתם בצבעים אלו לצבוע את הציפור שלכם, איזה רגש עלה בכם בזמן היצירה.

3. שאלות לסיכום ודיון

- מה מסמלת הציפור בשיר?
- אילו רגשות בולטים במיוחד?
- למה לדעתכם המשורר משתמש דווקא בדימוי של ציפור?
- האם השיר מעורר תקווה או עצב? הסבירו.*
- איזה משפט בשיר הכי נגע בכם? מדוע?

4. סיכום השיעור:

נסיים בהשמעת השיר ובקשה מהתלמידים: "בפעם הבאה שתרגישו קצת עצובים או לחוצים, נסו להקשיב לציפור הקטנה שבלב שלכם – מה המנגינה שהיא מנגנת לכם היום?".